

แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนกับ การรับผิดทางอาญาของเด็ก

2.1 การรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

แต่เดิมนั้น มีแนวคิดที่ว่าเด็กที่เกิดมาย่อมได้รับการถ่ายทอดอุปนิสัยที่ไม่ดีทางพันธุกรรม เด็กที่ประพฤติตัวเกเรมีนิสัยลึกลับขโมยน้อยจึงถูกมองว่าเป็นเด็กที่มีสันดานชั่วร้าย ไม่มีทางที่จะแก้ไขได้ สังคมจึงตั้งข้อรังเกียจและอยากให้เด็กเหล่านี้ออกจากสังคมและถูกจับไปคุมขังด้วยวิธีการที่รุนแรง ดังนั้นเมื่อเด็กกระทำผิดก็จะถูกลงโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำผิด ในสมัยก่อน บางประเทศมีการประหารชีวิตเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดหรือนำเด็กที่กระทำผิดไปลงโทษโดยมีการชังร่วมกับผู้ใหญ่ นับเป็นการนำเด็กไปรับการถ่ายทอดสิ่งชั่วร้ายหรือความประพฤติในทางเสียหายจากนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่ ต่อมานักวิชาการทางอาชญาวิทยาได้มีการค้นคว้าวิจัยว่า เด็กที่กระทำผิดมิได้เป็นความชั่วร้ายแต่กำเนิด แต่มีสาเหตุจากการได้รับความชั่วร้ายหรือสิ่งไม่ดีในภายหลัง ซึ่งยังอยู่ในนิสัยที่จะแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดีได้ การที่เด็กกระทำผิดอาจมาจากความอ่อนแอ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในแง่เจตนาและการกระทำของเด็กย่อมมีความยังคิดน้อยกว่าผู้ใหญ่ การที่จะใช้วิธีการลงโทษเด็กที่กระทำผิดด้วยวิธีการรุนแรงก็ตั้งข้อรังเกียจกับเด็ก การผลักให้เด็กที่กระทำผิดออกจากสังคมก็ดี นับเป็นการผลักไสให้เด็กเหล่านั้นไปสู่การเป็นอาชญากร หากสังคมให้โอกาสแก่เด็กที่กระทำผิด โดยการไม่ทอดทิ้งและช่วยแก้ไขสาเหตุที่ทำให้เด็กกระทำผิด ปกป้องมิให้กลับไปสู่ทางเดิมก็จะทำให้เด็กเหล่านั้นกลับตัวเป็นคนดีได้ ดังนั้น แนวความคิดที่มีต่อเด็กที่กระทำผิดในปัจจุบัน จึงมีการวางหลักที่จะปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำผิดโดยการแยกเด็กที่กระทำผิดออกจากอาชญากรผู้ใหญ่และใช้วิธีปฏิบัติต่อเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่ ตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุม การควบคุม การพิจารณา การพิพากษาโดยมิให้เป็นการประจาน และมีให้เด็กเกิดความรู้สึกต่อต้านหรือรู้สึกที่ถูกทอดทิ้ง หรือต้องมีประวัติอาชญากรรมรวมทั้งมีการแยกการพิจารณาพิพากษาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในศาลพิเศษคือศาลคดีเด็กและเยาวชน และใช้กฎหมายพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน การดำเนินคดีต่อเด็กที่กระทำผิดต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กยิ่งกว่าการทำเพื่อลงโทษ รวมทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมควบคู่ไปด้วย

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดความผิดของเด็กและเยาวชน

เสรีน ปุณณะหิตานนท์ ได้กล่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดความผิดของเยาวชนไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมบางรูปแบบที่ขัดแย้ง หรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการเสียระเบียบ ทั้งในสังคม

และตัวบุคคล และมีนัยความหมายครอบคลุมไปถึงผลการใช้ค่านิยมวินิจฉัยความประพฤติว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา ภายในกรอบของบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคม

Coleman ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เด็กที่พาลเกรคือเด็กที่ไม่ได้รับประทานอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย เด็กเหล่านี้ไม่มีโอกาสเจริญเติบโตเท่าเทียมกับเด็กอื่นๆ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เด็กหาทางออกโดยประพฤตินไปในทางก้าวร้าว (Aggression) และก่อความยุ่งยากให้แก่ผู้ใหญ่อยู่เสมอๆ เด็กพวกนี้มักเป็นเด็กวัยรุ่นที่บิดามารดาไม่เอาใจใส่ และมีฐานะยากจนกว่าเด็กทั่วไป

Shields ได้ให้คำนิยามของพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคมไว้ดังนี้ คือ

1. เด็กเกเรนั้นอยู่ภายใต้ความรู้สึกที่ว่า ตนมีความผิดอยู่เสมอ จึงพยายามหาวิธีการป้องกันตนเองโดยใช้วิธีการต่างๆ ด้วยเหตุนี้เองเด็กเกเรจึงหาทางออกด้วยการกระทำที่ต่อต้านสังคมและได้รับโทษจากผู้ใหญ่อยู่เสมอ

2. ในทางตรงกันข้าม พฤติกรรมที่ต่อต้านสังคม อาจหมายถึง การที่เด็กเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือ และเรียกร้องให้ผู้อื่นสนใจตน ตลอดถึงการทดแทนสิ่งที่ตนขาดหายไป ในวัยเด็กด้วย นั่นคือการที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคมนั้น เด็กทำเพื่อ

- เรียกร้องความสนใจ
- เด็กกำลังมีความหวัง
- เด็กต้องการให้ผู้ใหญ่เข้าใจตน

นอกจากนี้ Shields ยังสรุปไว้ว่า การที่เด็กแสดงพฤติกรรมต่อต้านสังคมเป็นวิธีหนึ่งที่เด็กพยายามหาวิธีการช่วยตัวเองตลอดถึงการป้องกันตนเองโดยใช้กลวิธีต่างๆ ดังนั้นการที่ผู้ใหญ่จะยื่นมือเข้ามาช่วยเด็กเหล่านี้ จะต้องเป็นในทำนองให้ความเห็นอกเห็นใจ แนะนำ ตักเตือนอย่างนุ่มนวล ไม่ควรใช้วิธีรุนแรงใดๆ ทั้งสิ้น

Kvaraceus ได้ให้คำนิยามว่า เด็กเกเรได้แก่ เด็กที่แสดงความรู้สึกออกมาในลักษณะที่เป็นภัยต่อตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กเหล่านี้จะบ่งชี้ถึงความต้องการของเขา Kvaraceus ได้แบ่งเด็กเกเรออกเป็น 2 พวก คือ

1. เด็กเกเรชั่วคราว (Pseudo-Delinquents) ได้แก่ เด็กที่ประพฤติผิดแนวที่สังคมยอมรับเพียงชั่วคราวเท่านั้น เมื่อกระทำผิดสามารถกลับตัวใหม่ได้ เช่น ในขณะที่เด็กเหล่านี้ไปเชียร์กีฬาอาจแสดงความก้าวร้าวออกมาบ้าง แต่หลังจากนั้นก็กลับเป็นปกติเช่นเดิม เด็กเหล่านี้มีมากในสังคม

2. เด็กเกเรแท้ (True-Delinquents) ได้แก่ เด็กที่ปรับตัวไม่ได้ดี และเคยได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์มามาก เด็กเหล่านี้มักกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกจนติดเป็นนิสัย และมักจะกระทำผิดกฎหมายเช่น ประกอบอาชญากรรมหรือโจรกรรมเป็นต้น

สำหรับในประเทศไทย มีเด็กเกเรทั้ง 2 ประเภทปะปนกันอยู่มาก ประเภทแรกหากไม่หาทางป้องกันไว้ก่อนก็อาจกลายเป็นเด็กเกเรแท้ได้เพราะขาดผู้อบรมสั่งสอน แต่ถ้าเด็กได้รับการดูแลจากครูและผู้ปกครองอย่างดี เด็กจะกลับตัวใหม่และหันมาประพฤติสิ่งที่ดีแทน

นพพร พานิชสุข กล่าวถึงปัญหาความประพฤติของเด็กวัยรุ่น แยกได้ 3 ประเด็น คือ

1. ปัญหาของเด็กวัยรุ่นที่ไม่รุนแรงมาก พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นเพียงเพื่อเรียกร้องความสนใจจากบิดา มารดา ผู้ปกครองเท่านั้น ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ครอบครัวและสังคม พฤติกรรมที่เป็นปัญหานี้ได้แก่ ความไม่เชื่อฟังบิดามารดา มีการโต้แย้งบ่อย ทะเลาะเบาะแว้งกับพี่น้อง แต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย
2. ปัญหาของเด็กวัยรุ่นที่รุนแรง จนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน มีสาเหตุมาจากอิทธิพลจากสังคมภายนอก พฤติกรรมที่แสดงออกมาได้แก่ การมั่วสุมตามสถานที่ต่างๆ เช่น ร้านอาหารริมถนน และสถานเริงรมย์ต่างๆ
3. ปัญหาเด็กวัยรุ่นที่รุนแรงมาก จนพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นอันตรายเดือดร้อนแก่ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ พฤติกรรมเหล่านี้สืบเนื่องมาจากการค่อยๆ แผ่ขยายความประพฤติจาก 2 ประเภทข้างต้น เช่น การเสพยาเสพติด การลักขโมย การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด

นักจิตวิทยาและนักสังคมสังเคราะห์ ได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด ปรากฏว่าจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีแนวโน้มสูงขึ้นกว่าเดิมด้วย และลักษณะของการกระทำผิดที่รุนแรงกว่าสมัยก่อนสาเหตุก็ซับซ้อน มีทั้งจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งโดยเฉพาะหรือหลายสาเหตุประกอบกัน ประการสำคัญคือ การที่จะเข้าใจสาเหตุนั้นจะต้องศึกษาถึงองค์ประกอบทางสังคม พัฒนาการของบุคลิกภาพอุปนิสัย ความเชื่อ แรงจูงใจ และอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย อย่างไรก็ตามอาจกล่าวถึงสาเหตุของการกระทำผิดได้ดังนี้

1. สาเหตุทางชีววิทยาและจิตวิทยา

ก. ความพิการทางกาย เด็กและเยาวชนที่มีความพิการทางร่างกาย อาทิเช่น แขนด้วน ขาลีบ มีส่วนทำให้เด็กเป็นปมด้อย มีความน้อยเนื้อต่ำใจในรูปร่าง ดังนั้น เมื่อถูกล้อเลียน เด็กจะมีอารมณ์รุนแรงโต้ตอบ อาจถึงขั้นทำร้ายผู้อื่นได้

ข. ความผิดปกติทางสมองและจิตใจ โรคทางสมองบางอย่าง เช่น ลมชัก หรือโรคทางจิตใจ เช่น โรคประสาท โรคจิต ทำให้เกิดอาการประสาทหลอน มีอาการหลงผิดซึ่งทำให้เด็กอาจกระทำความผิดร้ายแรงต่อผู้อื่นได้ และการเป็นโรคบางอย่าง เช่น มาเลเลียขึ้นสมอง ใช้ไทพอยด์ ซึ่งมีผลต่อสมองอาจทำให้เด็กเสียการรับรู้หรือมีความผิดปกติของการรับรู้แล้วทำให้มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายได้ หรือทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อยและมองโลกในแง่ร้าย เห็นผู้อื่นเป็นศัตรู อาจนำไปสู่การกระทำผิดต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ได้มีการพบบุคลิกภาพแบบอันธพาลหรือต่อต้านสังคม (Psychopathic or Antisocial Personality) ในเด็กและวัยรุ่นที่กระทำผิด บุคลิกดังกล่าวแสดงออกในพฤติกรรมก้าวร้าว โหดร้าย ดื้อดึง หนีโรงเรียน เกเร ฯลฯ

ค. สติปัญญาอ่อน ในการรับตัวเด็กที่กระทำผิดได้มีการทดสอบสติปัญญา (I.Q) ของเด็ก พบว่าอยู่ในช่วงปานกลางค่อนข้างต่ำหรือต่ำ การที่เด็กมีสติปัญญาต่ำทำให้ถูกชักจูงได้ง่าย โดยที่กระทำผิดไปเพราะถูกผู้ใหญ่หลอก

ง. ผลของการพัฒนาตามวัยการเปลี่ยนแปลงทางฮอร์โมนเพศตามธรรมชาติ ในช่วงวัยรุ่น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ มีผลทำให้วัยรุ่นมีอารมณ์รุนแรง โกรธง่าย ก้าวร้าว ขาดความยับยั้ง สภาพดังกล่าวอาจนำไปสู่การกระทำผิดที่รุนแรงได้

2. สาเหตุทางสังคม

ก. สภาพครอบครัว ครอบครัวถูกมองว่าเป็นปัจจัยสาเหตุที่สำคัญในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน สภาพครอบครัวแตกแยก ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่ดี บิดามารดาไม่มีเวลาให้ลูก มีผลให้เด็กกระทำการต่างๆ ที่ผิดกฎหมาย

ข. ความยากจน เป็นสาเหตุนำไปสู่การขาดการศึกษา ขาดการฝึกอาชีพ ทำให้วัยรุ่นไม่มีรายได้เพียงพอในการใช้จ่าย ขณะเดียวกันสังคมมีการยอมรับในความมั่งมี มีค่านิยมเน้นการเป็นเจ้าของหรือครอบครองวัตถุต่างๆ ทำให้วัยรุ่นส่วนหนึ่งละเมิดกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือสิ่งของต่างๆ

ค. สภาพแวดล้อม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น

- ชุมชนแออัด ได้มีการเสนอว่า สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทำให้เด็กกระทำผิดได้ โดยเฉพาะในบริเวณที่อยู่อาศัยที่เป็นชุมชนแออัดหรือสลัม มักพบว่าเด็กกระทำผิดอยู่ค่อนข้างมาก
- กลุ่มเพื่อน ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณียาเสพติดให้โทษ
- สื่อมวลชน ในระยะหลังได้มีการกล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ หนังสืออ่านในประเทศที่สะท้อนถึงความรุนแรง และเรื่องทางเพศอย่างขาดการควบคุม สิ่งเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นปัจจัยที่เสริมให้เยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่รุนแรงและกระทำผิดทางเพศได้

2.1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้น นักวิชาการพยายามตั้งทฤษฎีขึ้นมาเพื่ออธิบายว่าสาเหตุของการกระทำผิดนั้นอยู่ที่ปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว (single factor theory) เช่น เชื่อว่าเกิดจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เชื่อว่าเกิดจากความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ เชื่อว่าเกิดจากความยากจนหรือภาวะเศรษฐกิจเป็นสาเหตุของการกระทำผิดเหล่านี้เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อวิชาแขนงสังคมศาสตร์เจริญก้าวหน้ามากขึ้น จึงพบความว่าสาเหตุของการกระทำผิดนั้น มิได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยประการใดประการหนึ่ง แม้การกระทำผิดอย่างเดียวหรือประเภทเดียวกัน ก็อาจมีสาเหตุการกระทำผิดที่แตกต่างกัน ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการในวัยเด็ก
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการทางสังคม

1) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการในวัยเด็ก

การพิจารณาสาเหตุการกระทำผิดในอีกด้านหนึ่ง ให้ความสำคัญกับความผิดปกติของการพัฒนาการในวัยเด็ก ความผิดปกติดังกล่าวอาจได้แก่ ความบกพร่องในการตอบสนองความต้องการหรือความผิดปกติในลักษณะอื่นๆ

1.1 วิลเลียม ฮีลีย์ (William Healy) ฮีลีย์ถือเป็นบุคคลยุคแรกๆ ที่ได้เปลี่ยนโฉมหน้าการศึกษาการกระทำผิดที่เป็นปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพสู่ประเด็นทางด้านจิตและสังคม ตำแหน่งหัวหน้าสถาบันพฤติกรรมต่อต้านสังคมของเยาวชน ในเมืองชิคาโก (The Juvenile

Psychopathic Institute) ได้ศึกษาพฤติกรรมการกระทำผิดอย่างใกล้ชิด วิธีการคือ การศึกษาประวัติย้อนหลังเกี่ยวกับการพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจในอดีต โดยมีแนวความคิดพื้นฐานที่ว่า พฤติกรรมการกระทำผิดเป็นผลจากการที่เด็กผิดหวังและคับข้องใจ ในความพยายามที่จะตอบสนองแรงขับพื้นฐาน เช่น ความต้องการในความมั่นคงในความสัมพันธ์ทางสังคม ภายในและภายนอกครอบครัว ความต้องการในการยอมรับและความเป็นอิสระจากการดูแล โดยการศึกษาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่กระทำผิดจะมีปัญหาเกี่ยวกับความบกพร่องทางบุคลิกภาพมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กระทำผิด¹

1.2 ซิกมันด์ ฟรอยด์ แนวคิดทางจิตวิเคราะห์ที่รู้จักกันดีกลายเป็นคำอธิบายพฤติกรรมการกระทำผิดได้ ในทำนองเดียวกันปัญหาพฤติกรรมอื่นๆ สำหรับฟรอยด์แล้วเชื่อว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณของการความก้าวร้าว ขาดเหตุผล รุนแรงและชั่วร้าย สัญชาตญาณนี้ถือเป็นแรงขับพื้นฐานของพฤติกรรม (id) อย่างไรก็ตามพัฒนาการที่เหมาะสมจะช่วยให้มนุษย์สร้างกลไกควบคุมพฤติกรรมขึ้นมาในโครงสร้างของจิตใจในอีกสองส่วน คือ ego และ superego²

คำอธิบายเกี่ยวกับการกระทำผิดคือ หากบุคคลมีความบกพร่องเกี่ยวกับพัฒนาการโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบิดามารดาแล้ว ก็จะส่งผลให้กลไกการควบคุมไม่สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม สัญชาตญาณความก้าวร้าวจึงปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมการกระทำผิดในรูปแบบต่างๆ

1.3 ลอเรนซ์ โคลเบิร์ต ทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรม (moral reasoning) ของโคลเบิร์ต ถือเป็นคำอธิบายพื้นฐานซึ่งเป็นที่ทราบกันดีไม่เฉพาะในแง่ของจิตวิทยาพัฒนาการแต่ครอบคลุมถึงพฤติกรรมการกระทำผิด ทั้งนี้เพราะจริยธรรมถือเป็นรากฐานของการควบคุมจิตใจมนุษย์ พัฒนาการทางจริยธรรมหรือการเรียนรู้ว่าสิ่งใดผิด หรือถูก จำแนกได้เป็น 6 ขั้น โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ในปฐมวัยที่ความถูกต้องคือ การโอนอ่อนตามอำนาจและการหลีกเลี่ยงการลงโทษ ไปจนถึงการพัฒนาในระยะที่การตระหนักในสิทธิภายใต้การยอมรับกฎและสัญญาทางสังคมและสูงสุดคือการมีพันธะถึงหลักการที่เป็นสากล ในเชิงประยุกต์แล้วขั้นตอนของการพัฒนาจริยธรรมจะอธิบายพฤติกรรมการกระทำผิดได้ กล่าวคือการไม่กระทำผิดเช่น ไม่ลักขโมย อาจเกิดเพียงเพราะบุคคลนั้นๆ กลัวการลงโทษ หรืออาจเป็นเพราะเกิดความสำนึกละอายต่อตัวเอง (เกณฑ์จริยธรรมสากล) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้ทดลองนำแนวคิดนี้ไปสร้างเป็นรูปแบบการ

¹ William Healy, Sue. Titus Reid:1985, pp. 116-117.

² C. Ray Jeffery:1990, pp. 215-216.

ให้การศึกษา โดยเน้นหลักความเป็นประชาธิปไตย ความยุติธรรม และสำนึกในชุมชน ซึ่งจากการประเมินผลอย่างต่อเนื่องได้แสดงผลว่าก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญ³

หลักการสำคัญของนักคิดกลุ่มนี้คงเน้นการพัฒนาการในวัยเด็ก โดยจะต้องทำให้มนุษย์สืบเนื่องขั้นตอนการพัฒนา โดยไม่บกพร่องและหากกระทำได้สมบูรณ์แล้ว การกระทำผิดก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะมนุษย์สามารถควบคุมตัวเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยกฎเกณฑ์ทางสังคมต่างๆ

การเรียนรู้ทางพฤติกรรม แนวคิดด้านจิตวิทยาของกลุ่มสุดท้ายที่จะกล่าวถึงคือกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งในด้านการกระทำผิดของแบบแผนพฤติกรรมเกิดได้จาก

– การเลียนแบบทางพฤติกรรม (Behavioral Modeling) โดยพฤติกรรมการกระทำความผิดเกิดจากที่เด็ก (หรือผู้ใหญ่) เรียนรู้จากตัวแบบทางพฤติกรรมที่ปรากฏในครอบครัว กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน ฯลฯ ดังนั้นครอบครัวที่พ่อแม่ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีรุนแรงยอมทำให้ลูกเรียนรู้และซึมซับการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีรุนแรงเช่นกัน

– การเสริมแรง (Reinforcement) แนวคิดทางจิตวิทยาที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ การให้รางวัลกับการลงโทษ หลักการพื้นฐานของแนวคิดนี้คือ การที่มนุษย์เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้าหารางวัลหรือสิ่งเร้าที่สร้างความพึงพอใจแต่จะหลีกเลี่ยงการลงโทษ หรือสิ่งเร้าที่ส่งผลในทางลบ คำอธิบายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเยาวชนคงอาศัยหลักการพื้นฐานข้างต้น กล่าวคือ หากเด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตว่าการแสดงพฤติกรรมรุนแรง อาทิเช่น การที่ผู้ใหญ่โดยเฉพาะพ่อแม่ใช้กำลังตบตี เพื่อแก้ไขปัญหาย่างได้ผล โดยได้รับการยอมรับแล้ว เด็กและเยาวชนก็จะจดจำเป็นแบบอย่าง⁴ ในทำนองเดียวกันหากการกระทำผิดของเยาวชน ซึ่งมัก จะได้รับการตอบสนองในทางบวกจากการกระทำผิด เช่น เงินหรือการระบายอารมณ์ มิได้รับการลงโทษจากสังคมแล้วก็น่าเชื่อถือได้ว่าการกระทำผิดของเยาวชนก็จะเพิ่มจำนวนขึ้น

แม้ว่าแนวคิดนี้จะมีความเป็นนามธรรมแต่การพิสูจน์ทฤษฎีในแง่ของการกระทำผิด จะกระทำได้ยาก จึงมักไม่พบผลการวิจัยที่เป็นรูปธรรม นอกจากนั้นยังมีผู้กล่าวว่า การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการเสริมแรงที่ไอเซนค (Eysenck) ใช้อธิบายการกระทำผิดนั้นจะใช้ได้ดี

³ Freda Adler et. Al, 1995, p. 80.

⁴ Larry J. Siegel and Joseph J. Senna:1981, p.100.

กับอาชญากรรมด้านทรัพย์สิน ซึ่งผลตอบแทนเป็นรูปธรรมมากกว่าความผิดต่อบุคคลซึ่งรางวัลที่ได้รับไม่ชัดเจน

2) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการทางสังคม

ปัจจัยทางสังคมถือเป็นคำอธิบายเก่าแก่และเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกระทำผิดในหลายแง่มุม แนวคิดในยุคแรกแต่ยังเป็นที่ยอมรับกันดีคือ แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับภาวะไร้บรรทัดฐาน (anomie หรือ normlessness) ของอีมิล เดอร์ ไคห์ม และภาวะไร้ระเบียบทางสังคม (social disorganization) ซึ่งมีลักษณะพื้นฐานคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่า ในภาวะดังกล่าวนี้มนุษย์จะขาดหลักเกณฑ์ที่จะเป็นตัวแบบในการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดการกระทำผิดขึ้น ภาวะเช่นนี้ มักเกิดขึ้นในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีการเพิ่มของประชากรสูง ขาดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัตถุทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของมนุษย์⁵

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะไร้บรรทัดฐาน แม้จะให้คำอธิบายการกระทำผิดได้ดี แต่การศึกษาวิจัยที่เป็นรูปธรรมกลับปรากฏกับกลุ่มแนวคิดภาวะไร้ระเบียบทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มนักสังคมวิทยาของซิกาโก⁶ โดยกลุ่มแรกนำโดยโรมัส และซินานีชกี (Znaniecki) ซึ่งศึกษาชุมชนชาวโปแลนด์ในซิกาโก และพบว่าอิทธิพลของบ้าน ชุมชน วัด และแบบแผนของมิตรภาพจะสูญเสียอิทธิพลในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว

จากแนวความคิดและการศึกษาด้านโครงสร้างทางสังคมถือเป็นการศึกษาปัจจัยทางสังคมในระยะแรก ซึ่งได้นำไปสู่คำอธิบายของพฤติกรรมการกระทำผิดในสมัยต่อมา ดังนี้

1. ความเครียด (strain) แนวคิดนี้ถือว่าเป็นสังคมมักมีคุณค่าที่ยึดถือความสำเร็จของบุคคล เป็นเกณฑ์ คุณค่านี้ทำให้เด็กและเยาวชนโดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นต่ำตกอยู่ในภาวะเครียด เนื่องจากความเอื้ออำนวยหรือโอกาสซึ่งได้กลายเป็นแนวคิดของโอกาสในการกระทำผิดต่อมาในด้านต่างๆ มีน้อยกว่าชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ในภาวะเครียดดังกล่าว บุคคลจะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้มีสถานภาพที่สังคมยอมรับ แม้กระทั่งการรวมกลุ่มเป็นแก๊งค์เพื่อกระทำผิด เช่น การมีค่านิยมที่ว่าความเป็นเจ้าของรถแก๊งค์คือ สัญลักษณ์ของความสำเร็จ จะกลายเป็นสิ่งผลักดันให้ เกิดการขโมยรถ เป็นต้น การศึกษาในกรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ แสดงให้เห็นว่า

⁵ Peter C. Kratcoski and Lucille Dunn Kratcoski:1986, p.55.

⁶ Peter C. Kratcoski and Lucille Dunn Kratcoski:1986, p.53-54.

กลุ่มเด็กชายที่เตรียมเพื่อมุ่งหวังความสำเร็จทางการเรียน เมื่อผิดหวังก็จะทดแทนทางหนึ่งด้วยการเข้าหากลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมกระทำผิด⁷

2. วัฒนธรรมรอง (subculture) แนวคิดนี้เป็นส่วนสืบเนื่องจากแนวคิดที่ยาวนานแก้ปัญหาความเครียดของตนเองด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมาย แต่แนวคิดจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนหรือวัยรุ่น ที่กำหนดวัฒนธรรมของกลุ่มชนชั้นเป็นแบบแผนให้สมาชิกปฏิบัติตามวัฒนธรรมเหล่านี้ถือเป็นวัฒนธรรมรองเพราะเป็นแนวทางของพฤติกรรมเฉพาะกลุ่ม และที่สำคัญมีลักษณะที่ไร้คุณประโยชน์ และไม่เป็นที่ปรารถนาภายใต้วัฒนธรรมรองนี้ สมาชิกของกลุ่มจะถูกควบคุมให้แสดงพฤติกรรมกระทำผิดในลักษณะเดียวกันที่ลูกเสือได้รับอิทธิพลจากกลุ่มให้แสดงพฤติกรรมดี⁸ การศึกษาการกระทำผิดเป็นรายกรณีได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของธรรมเนียมปฏิบัติ (tradition) ของกลุ่มเหล่านี้ ผู้ศึกษาได้ให้ความเห็นภายหลังไว้ตอนหนึ่งว่า “แต่ละคนจะอ่อนไหวกับทักษะที่ยอมรับและปฏิเสธของกลุ่มที่ตนสัมพันธ์อยู่ด้วย ซึ่งมีได้มีข้อยกเว้นกับกลุ่มที่กระทำผิดซึ่งแต่ละคนต้องคอยตอบสนองต่อความคิดเห็นและการตัดสินใจของกลุ่มเพื่อนในการประกอบอาชญากรรมหรือต่อสมาชิกในชนชั้นอาชญากรรมเกี่ยวกันมากกว่าการสนองตอบต่อสังคมโดยรวม”⁹

2.1.4 ประวัติและวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็ก

1. กฎหมายฮัมมูราบี กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กนั้นมีหลักฐานย้อนหลังไปประมาณไม่น้อยกว่าสองพันห้าร้อยปีก่อนคริสตศักราช นักประวัติศาสตร์ต่างมีความเห็นว่าประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Hamurabi) มีประวัติย้อนหลังถึง 2270 ปีก่อนคริสตศักราช นับได้ว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่บัญญัติขึ้นในรูปแบบของประมวลกฎหมาย โดยได้บันทึกหลักกฎหมายของบาบิโลนไว้ กฎหมายนี้ได้บัญญัติเรื่องต่างๆ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การซื้อขาย แลกเปลี่ยน สิทธิของนายและทาส ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก เช่น การรับทรัพย์สินจากเด็กโดยปราศจากความยินยอมของบิดามารดาของเด็กเป็นความผิดอาชญากรรม ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวให้ถือว่าสามีหรือบิดาเป็นผู้นำของครอบครัว กฎหมายบางบทบัญญัติว่า “บุตรทำร้ายบิดา ให้ตัดมือเสียทั้งสองข้าง” ในเรื่องรับบุตรบุญธรรมกฎหมายบัญญัติบทลงโทษอย่างรุนแรง เมื่อผู้ใดเป็น

⁷ Arnold Binder et. Al:1986, pp. 157-158.

⁸ Don C. Gibbons:1981, pp.160-161.

⁹ Clifford Shaw;1968, p.85.

บุตรบุญธรรมของผู้อื่นจะต้องซื่อสัตย์ต่อบิดามารดาบุญธรรม ถ้าปฏิเสธไม่ยอมรับบิดามารดาบุญธรรม เขาจะถูกตัดสิน และถ้าผู้นั้นประสงค์จะกลับไปอยู่กับบิดามารดาที่แท้จริงของเขาจะถูกควักลูกนัยตาออกข้างหนึ่ง แม้กฎหมายนี้จะบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองเด็กไว้พอสมควร แต่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดของเด็ก เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น มิได้กำหนดไว้จึงไม่ทราบแน่ชัดว่าเด็กจะถูกลงโทษโดยครอบครัวหรือบทกฎหมายของผู้ใหญ่

กฎหมายสุเมเรียน (sumerian) ซึ่งมีประวัติย้อนหลังไปถึง 1750 ปี ก่อนคริสตศักราช มีบทบัญญัติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและการปกครองบุตร ในสมัยนั้นเด็กชายต้องเรียนหนังสือในโรงเรียนวันละ 12 ชั่วโมง และศึกษาเล่าเรียนตลอดทั้งปีจนกว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การลงโทษได้กระทำอย่างเข้มงวด เพื่อให้เด็กขยันในการศึกษาเล่าเรียน

ประมวลกฎหมายบาบิโลนและสุเมเรียนเป็นตัวอย่างของกฎหมายที่ได้พัฒนามาก่อนกฎหมายโรมันและแองโกลแซกซอน นอกจากนี้ก็มีประมวลกฎหมายของโมเสส ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างเดียวกัน เช่น การทุบตี การดุด่า ว่ากล่าวบิดามารดาเป็นความผิดอย่างรุนแรง ในทางปฏิบัติไม่มีผู้ใดทราบได้ว่าการลงโทษอย่างจริงจังหรือไม่ กฎหมายทัลมุด (Talmude) ซึ่งเป็นกฎหมายของยิวก็ได้บัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็ก เช่น บิดามารดา จะร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง ในกรณีที่เด็กกระทำความผิดและเด็กจะถูกตีเตือนหรือเขียนโดยผู้พิพากษาท้องถิ่น ต่อมากฎหมายบัญญัติให้รับฟังพยานหลักฐานประกอบด้วย ในสมัยต่อมากฎหมายของผู้สอนศาสนายิว เรียกว่า (Rabbinic Law) ได้จัดหมวดหมู่กฎหมายอย่างเป็นระบบขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของเด็กได้จำแนกเด็กออกเป็น 3 ประเภท

- (1) เด็กทารกอายุไม่เกิน 6 ปี
- (2) เด็กอายุ 7 ปี ถึง 12 ปี
- (3) เด็กวัยรุ่น อายุ 13 ปี ถึง 20 ปี

การกำหนดโทษของเด็กได้เพิ่มขึ้นตามอายุและความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายไบแซนไทน์ของจัสติเนียน (Byzantine Code of Justinian) ได้พยายามกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดให้สมมูลกับความผิดที่กระทำลงไป จึงเกิดแนวความคิดและพัฒนาการทางด้านตราชู้แห่งความยุติธรรม ประมวลกฎหมายตราโค (Draco) ของกรีกโบราณ นับได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงมาก เพราะอนุญาตให้ประชาชนทุกคนดำเนินการฟ้องร้องต่อผู้กระทำความผิดได้ในนามของผู้เสียหาย คำว่า Draconiam จึงมีความหมายถึง การลงโทษที่รุนแรง

กฎหมายในยุคแรกๆ นี้ ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติความผิดและโทษของเด็กและเยาวชนมากนัก และเป็นที่เข้าใจกันว่าการควบคุมเด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของบิดามารดาและครอบครัว

2. **กฎหมายโรมัน** กฎหมายโรมัน¹⁰ นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อกฎหมายของอังกฤษและอเมริกา ในการกำหนดการรับผิดชอบทางอาญาของเด็กในศตวรรษที่ 5 (ก่อนคริสตศักราช 500 ปี) กฎหมายสิบสองโต๊ะของโรมันได้บัญญัติโทษที่กระทำความผิดไว้สถานเบา สำหรับเด็กทารกซึ่งพูดไม่ได้ กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองอย่างเด็ดขาด ในศตวรรษที่ 12 กฎหมายจัสติเนียนได้บัญญัติให้เด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบ โดยสันนิษฐานว่าเด็กอายุในเกณฑ์นี้ยังขาดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ดังนั้นจึงไม่สามารถกระทำความผิดได้ การคุ้มครองเด็กอย่างสมบูรณ์เป็นที่มาของกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษและยังคงเป็นหลักการที่สำคัญของอังกฤษและอเมริกา

ส่วนเด็กที่อายุเกินกว่า 7 ปี ก็ยังอยู่ในข่ายที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเมตตาปราณี จนกระทั่งถึงวัยหนุ่ม ในช่วงอายุระหว่างความเป็นเด็กและวัยหนุ่ม ความรับผิดชอบในทางอาญาจะวินิจฉัยโดยตามมูลฐานดังนี้

- (1) อายุและการเติบโตทางร่างกาย
- (2) ลักษณะความผิด
- (3) สภาวะทางด้านจิตใจของผู้กระทำความผิด

ความรับผิดชอบอย่างจำกัดสำหรับเด็กที่มีอายุสูงขึ้นก็เป็นที่มาของกฎหมายอังกฤษและอเมริกา นอกจากนั้นในสมัยโรมันยังมีสถาบันสำหรับควบคุมเด็กเร่ร่อนพเนจรขึ้นเป็นแห่งแรกด้วย เรียกว่า hospice of San Michele ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1704 โดยพระสันตปาปา คลีเมนต์ ที่ 11 (Pope Clement XI) เพื่อให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กที่ดื้อรั้นเกียจคร้าน สถานที่ควบคุมนี้สร้างในวัดและบริหารงานโดยพระโดยรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษในคดีอาญารวมทั้งเด็กที่ดื้อรั้นยากแก่การศึกษาอบรมหรือที่บิดามารดาปกครองไม่ได้ ผู้กระทำความผิดจะต้องร่วมกันทำงาน โดยถูกล่ามโซ่และอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวดไว้ในห้องโถงใหญ่ ทุกคนต้องอยู่ในอาการเจียบสงบ ในเวลากลางคืนจะถูกควบคุมไว้ในห้องของตนเพื่อพักผ่อนและฝึกจิตใจเด็กที่ดื้อรั้นจะแยกกักขังไว้ต่างหากจากเด็กที่กระทำความผิด เข้าใจกันว่าสถานที่กักขัง (Hospice) เป็นที่มาของการควบคุมเด็กกระทำความผิดในสหรัฐอเมริกา ซึ่งแบ่งออกเป็นสถานที่ทำงานและห้องควบคุม และแยกเด็กที่กระทำความผิดออกจากเด็กธรรมดา

¹⁰ จารุณี ตันตยาคม, "คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและคดีส่วนแบ่งเกี่ยวกับผู้เยาว์ในศาลคดีเด็กและเยาวชน" (กรุงเทพมหานคร : ประยูรการพิมพ์, 2532), หน้า 9.

3. กฎหมายคอมมอนลอว์ กฎหมายอังกฤษในยุคแรกมีรากฐานมาจากการกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันของกลุ่ม (Group Responsibility) กฎหมายของกษัตริย์อิน (King Ine) ใช้บังคับในระหว่างปี ค.ศ. 688 ถึง 725 บัญญัติว่าผู้ใดลักทรัพย์โดยภรรยาและบุตรไม่รู้เห็นด้วย จะต้องชดใช้เงิน 60 ชิลลิง เป็นการลงโทษ ถ้ารู้เห็นเป็นใจด้วยให้นำตัวลงเป็นทาสทุกคน

กฎหมายอังกฤษในระหว่างปี ค.ศ. 924-939 บัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต โดยมีขอบเขตจำกัดสำหรับเด็ก ห้ามมิให้ประหารชีวิตเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ขี้ดขี้นหรือหลบหนี และการประหารชีวิตในความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งมีมูลค่าน้อยกว่า 12 เพนนี จะกระทำมิได้ ยกเว้นผู้นั้นหลบหนีหรือขี้ดขี้นการจับกุม

ต่อมาเมื่อ นอร์แมน (Norman) ปกครองอังกฤษ การเป็นเด็กไม่เป็นข้อแก้ตัวให้บุคคลพ้นจากการรับผิดชอบทางอาญา แต่ศาลอาจพิจารณาภัยโทษให้ได้ สำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิพากษา

การใช้ดุลยพินิจของศาลในสมัยแรกๆ เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กที่มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) ลักษณะความผิด
- (2) ความเจริญเติบโต
- (3) รู้ถึงความแตกต่างระหว่างความถูก-ผิดหรือไม่
- (4) กระทำโดยเจตนาหรือไม่

ในปี ค.ศ.1800 กฎหมายอังกฤษได้บัญญัติว่า บุคคลที่มีอายุ 14 ปีเป็นผู้ใหญ่ และกำหนดว่าเด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี ไม่สามารถกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมได้ เพราะเมื่อพิจารณาจากลักษณะทางธรรมชาติแล้ว เด็กอายุขนาดนี้ไม่อาจกระทำความผิดได้

ส่วนเด็กที่อายุต่ำกว่า 14 ปีอาจกระทำความผิดได้ แต่จะต้องพิสูจน์เจตนาในการกระทำความผิดโดยปราศจากข้อสงสัย จึงจะลงโทษประหารชีวิตได้ซึ่งการพิสูจน์เจตนาชั่วร้ายและความรู้สึกในการกระทำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพิพากษาโทษเด็กกระทำความผิด โดยทั่วไปศาลจะพิพากษาปล่อยด้วยเหตุผลที่ว่าเด็กยังไม่รู้สำนึกในการกระทำ ในขณะที่เดียวกัน ลูกขุนก็ลังเลใจที่จะวินิจฉัยให้ลงโทษประหารชีวิตเด็กที่กระทำความผิด แม้ว่าจะได้รับโทษประหารชีวิต เด็กเหล่านี้มักจะได้รับการภัยโทษหรือลดโทษจากพระมหากษัตริย์และในบางกรณีก็ใช้วิธีเนรเทศผู้กระทำความผิดไปยังออสเตรเลียหรือเวลส์ในตอนใต้

วิวัฒนาการระบบความยุติธรรมสำหรับเด็ก ได้เริ่มต้นในยุโรปก่อนโดยเฉพาะในอังกฤษ และระบบนี้ได้แพร่หลายไปในสหรัฐอเมริกา กฎหมายของอังกฤษได้นำไปใช้ในสหรัฐอเมริกา แต่ยังมีได้มีการแบ่งแยกการพิจารณาคดีเด็กออกจากผู้ใหญ่ ในปี ค.ศ. 1791 ได้มีกลุ่มประชาชนพยายามที่จะแก้ไขปัญหาคriminalization ของเด็กและเยาวชน และก่อตั้งขบวนการปฏิรูป วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำผิด

เมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนพเนจรได้ผ่อนคลายลงเนื่องจากในสมัยนั้นมีความต้องการแรงงานสูงมาก และการใช้แรงงานเด็กเสียค่าใช้จ่ายน้อย เด็กจึงถูกเอารัดเอาเปรียบจากการใช้แรงงานของอุตสาหกรรมต่างๆ ต่อมาปี ค.ศ. 1828 สถานกักกันเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดได้ก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ระยะเวลาวางแผนงานถึง 5 ปี สถานที่กักขังนี้แยกเด็กออกจากผู้ใหญ่อย่างเด็ดขาด แต่การลงโทษนั้นไม่แตกต่างกันเช่น ยังมีการใช้เครื่องพันธนาการต่างๆ แก่เด็กที่มีความผิด ขบวนการปฏิรูป สถานที่กักขังเด็กให้มีสภาพดีขึ้นเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว

การอธิบายสาเหตุการกระทำผิดของเด็กในตอนปลายศตวรรษที่ 19 ในสมัยนั้นได้มีความพยายามที่จะอธิบายการกระทำผิดของเด็กและการแก้ไขที่กระทำผิด เช่น มีผู้อธิบายว่าวัยเด็กเป็นระยะของความป่าเถื่อน ความชั่วความดีต่อสู้กันภายในจิตใจของเด็ก เด็กมักจะตกเป็นเหยื่อของสิ่งแวดล้อมจึงควรจะได้รับความเห็นใจ เข้าใจและความรัก เมื่อความดีเข้าครอบงำจิตใจของเด็กแล้วเขาจึงสามารถเอาชนะความชั่วได้ เด็กจะคล้ายกับผู้เกิดใหม่ ความเชื่อนี้ได้รับความนิยมมากในสมัยนั้น อย่างไรก็ตามการอธิบายสาเหตุการกระทำผิดของเด็กโดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์พัฒนาไปข้างหน้า

4. กฎหมายไทย การศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย¹¹ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา ได้ค้นพบหลักฐานจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง โดยบัญญัติความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น เมื่อบิดามารดามีชีวิตอยู่ บุตรมีหน้าที่ปฏิบัติบิดามารดา “เมื่อชั่วพ่อกู กูบ่าเรอแก่พ่อกู กูบ่าเรอแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา กูเอามาแก่พ่อกู” และเมื่อบิดาและพี่ ถึงแก่ความตายแล้ว จึงได้ขึ้นครองเมือง ดังปรากฏข้อความในศิลาจารึกว่า “พ่อกูตาย ดังพี่กู กูพำบ่าเรอแก่พี่กู ดังบ่าเรอแก่พ่อกู พี่กูตาย จึงได้เมืองแก่กูทั้งกลม” ในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบมรดก ศิลาจารึกได้กล่าวถึงพลเมือง ลูกเจ้า ลูกขุนผู้ใด เมื่อเสียชีวิตแล้ว เรือนของบรรพบุรุษ และทรัพย์สิน

¹¹ ประธาน วัฒนวาณิช. “กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและกระบวนกรยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน”. ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง , 2530.

ต่างๆ เช่น เลื้อยผ้า ช่างม้า ฉางข้าว ป่าหมาก ป่าพลู ให้ตกเป็นมรดกแก่ลูกของเขาทั้งหมด จารึกไว้ว่า “เยาเรือน พ่อเชื้อเลือดค้ำมันช่างลูกเมียเยยขาว ไพร่ฟ้าข้าไท ป่าหมาก ป่าพลู พ่อเชื้อมัน ไว้แก่ลูกมันสิ้น” ข้อความที่จารึกเกี่ยวกับความผิดของเด็กไม่ปรากฏในศิลาจารึก แต่มีข้อความเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เมื่อมีถ้อยความกัน ไม่ให้พิจารณาลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด และผู้ที่มีความเดือดร้อนในเรื่องใดๆ ให้มาเขย่ากระดิ่งที่ประตูเมือง

กฎหมายเก่าอีกฉบับหนึ่งซึ่งรวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวง เรียกว่า คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ คัมภีร์นี้ประมวลขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2347 ในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้บัญญัติในเรื่องครอบครัว อาทิ ลักษณะวิเวทแบ่งปันมรดกไม่เป็นธรรม และการพานบุตรผู้อื่นไป

บทบัญญัติซึ่งเกี่ยวกับเด็กได้กล่าวไว้ว่ากฎหมายลักษณะวิเวท มาตรา 10 เด็กด้วยกันให้พ่อแม่ห้ามปราม ฯลฯ และเด็กเจ็ดเข้า เจ็ดสับเป็นคนหลงไหล ไปด้วยกัน ห้ามมิให้ปรับไหมมิโทษ แต่ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าวให้สมัครสมาผู้เจ็บนั้นโดยควร

กฎหมายลักษณะวิเวทกล่าวถึง “เด็กอายุเจ็ดเข้า” เป็นภาษาเก่าที่เขียนไว้ในศิลาจารึกในสมัยสุโขทัย

“เข้า แปลว่า ปี” กฎหมายห้ามมิให้ลงโทษแต่ให้เจ้าหน้าที่ทำการไกลเกลี่ยข้อพิพาท

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้ในมาตรา 56 ความว่า “ ถ้าเด็กอายุไม่เกิน 7 ขวบ กระทำความผิด ท่านว่ามันมีผู้ผิดและชอบอย่าให้ลงอาญาแก่มันเลย” ส่วนการกระทำผิดของของบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 7 ปี กฎหมายลักษณะอาญาได้วางบัญญัติของกฎหมายคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายอาญาซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

มีข้อสงสัยเกิดว่า บทบัญญัติมาตรา 56 แห่งกฎหมายลักษณะอาญาใช้ถ้อยคำ “ว่ามันยังมีผู้ผิดและชอบ” แตกต่างจากประมวลกฎหมาย พ.ศ. 2500 มาตรา 73 พระยานิติศาสตร์ไพศาลอธิบายสั้นๆ ว่า กฎหมายมีข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดว่า เด็กจะมีเจตนาตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 43 ไม่ได้ โจทก์จะแสดงเหตุผลใดๆ และนำสืบว่าเด็กกระทำผิดนั้นมีความรู้สึกรับผิดชอบเพียงพอ ผู้ใหญ่ ศาลก็ยอมทำตามของโจทก์ไม่ได้ และได้ตั้งข้อสังเกตต่อไปว่าเรื่องเด็กอายุ 7 ขวบนี้ ประเทศต่างๆ ของยุโรปก็มีหลักกฎหมายเช่นเดียวกับของไทยเรา การศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศในยุโรป สหรัฐ และเอเชีย แสดงว่าประเทศต่างๆ ยังกำหนดอายุไม่เกิน 7 ปี และมีหลายประเทศที่ขยายเกณฑ์อายุไปถึงไม่เกิน 8 ปี หรือไม่เกิน 10 ปี

กฎหมายซึ่งกำหนดวิธีการพิเศษที่ใช้แก่การกระทำความผิดของเด็กก่อนใช้กฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยเน้นการสงเคราะห์ บำบัดรักษา และแก้ไขแทนการลงโทษ จำคุก รวมทั้งการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ ได้แก่ พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2486 และ พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479

ตามกฎหมายประถมศึกษาศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งเด็กที่มีอายุในเกณฑ์นี้ได้รับการศึกษากล่าวคืออายุไม่เกิน 15 ปี ซึ่งไม่ได้ไปโรงเรียนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรไปไว้ยังโรงเรียนฝึกอาชีพได้ตามกฎหมายเพื่อจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ ยังได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพสำหรับเด็กที่กระทำความผิดที่อายุยังไม่ครบ 18 ปี และทำการควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่อายุไม่เกิน 25 ปี ไว้ยังทัณฑสถานคนหนุ่ม

สำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพ ต่อมาได้โอนจากกรมราชทัณฑ์ไปให้กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการตามพระราชบัญญัติอบรมเด็กบางจำพวกฉบับที่ 2 พ.ศ.2501 ต่อมาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบในการควบคุมดูแลเด็กนักเรียนและเด็กอนาถาที่ประพฤติน่าไม่สมควร กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบให้มีสารวัตรนักเรียนออกตรวจตราควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียน ในกรุงเทพมหานครที่เร่ร่อนหรือประพฤติไม่สมควร ส่วนกรมประชาสงเคราะห์รับผิดชอบจัดสถานสงเคราะห์เป็นสถานที่เลี้ยงและอบรมเด็ก

ต่อมาพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ถูกยกเลิกโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน 2515 กำหนดวิธีการควบคุมและ นักศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องการแต่งเครื่องแบบความประพฤติไม่สมควรแกวัย หรือไม่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนและนักศึกษา

นอกจากนี้ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ได้ กำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ และสงเคราะห์เด็ก ซึ่งตกอยู่ในสภาพแวดล้อมอันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ และศีลธรรม กฎหมายได้กำหนดความรับผิดชอบของบิดามารดา ผู้ปกครองและกำหนดวิธีการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็กซึ่งประกาศข้อ 9 กำหนดว่าเด็กดังต่อไปนี้ พึงได้รับการสงเคราะห์

- (1) ไม่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง
- (2) บิดามารดา หรือผู้ปกครองทอดทิ้งไว้ ณ ที่ใดที่หนึ่ง หรือเป็นเด็กพลัดหลง
- (3) บิดามารดา หรือผู้ปกครองให้ความอุปการะเลี้ยงดูไม่เหมาะสม หรือไม่ สามารถให้ความอุปการะเลี้ยงดูได้เพราะเหตุที่ถูกจำคุก กักขัง พิการทุพพลภาพ ป่วยทางร่างกาย

หรือจิตใจ หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่เด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ หรือศีลธรรม

(4) พิจารณาทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ

ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้โดยมีอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ และผู้ว่าราชการจังหวัดรับผิดชอบดำเนินงานตามประกาศฉบับนี้

2.1.5 แนวคิดตามหลักสากลเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนให้ต่างจากผู้ใหญ่

ความคิดสากลที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กให้ต่างจากผู้ใหญ่ได้เกิดขึ้นมาช้านานแล้ว โดยมีการกำหนดอายุของเด็กและเยาวชนให้แตกต่างจากผู้ใหญ่ เช่น เด็กหมายถึง ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 7 ปีและเยาวชนหมายถึงผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี การกำหนดอายุเช่นนี้เพื่อให้เป็นเกณฑ์ในการรับผิดชอบของเด็กทางอาญาหรือการกำหนดอายุเยาวชนก็เพื่อใช้เป็นหลักในการใช้มาตรการต่างๆ ทางอาญา และเพื่อกำหนดเงื่อนไขในการฟื้นฟูความประพฤติ หรือเพื่อลดมาตราส่วนโทษให้น้อยกว่าผู้ใหญ่ ในประเทศไทยก็ได้แก่ประมวลกฎหมายอาญาหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เป็นต้น ทั้งนี้ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในคดีอาญาให้แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ฯลฯ

จากแนวความคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาในการปรับปรุงเกณฑ์อายุของเด็กในการรับผิดชอบทางอาญา ซึ่งเกิดจากประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ของสหประชาชาติ ได้นำหลักการเรื่องความหมายของคำว่า “เด็ก” ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และข้อ 37 (ก) ห้ามมิให้มีการประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี มาอนุวัติกับกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาดังกล่าว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูแก้ไขเด็กให้กลับเข้าสู่สังคมและคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กมิให้ได้รับความรุนแรงจากกฎหมายของรัฐ และประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมเป็นภาคีกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 เช่นกัน จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดในเรื่องดังกล่าวมาปรับปรุงกฎหมายภายในด้วย ซึ่งการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาตามแนวคิดของข้อตกลงระหว่างประเทศนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากข้อตกลงระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีอาญา โดยนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยในเรื่องดังกล่าวเพื่อหาเหตุผลของกฎหมายว่า เพราะเหตุใดจึงควรปรับปรุงเกณฑ์อายุขั้นต่ำและ

ชั้นสูงของเด็กในการรับผิดชอบทางอาญาของประเทศไทยและการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของเด็กในคดีอาญาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ข้อตกลงระหว่างประเทศและแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศในการคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีอาญา

□ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989

คำอารัมภบทบัญญัติว่า "รัฐภาคี...คำนึงว่าตามที่ได้รับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นเด็กโดยเหตุที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ทั้งร่างกายและจิต จึงต้องการพิทักษ์และการดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังการเกิด..." และให้ความหมายคำว่า "เด็ก" หมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่บรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น ข้อ 37 รัฐภาคีประกันว่า

- จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมานหรือถูกปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

- จะไม่มีเด็กคนใดถูกริดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยผลการจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

- เด็กทุกคนที่ถูกริดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทุกคนที่ถูกริดรอนเสรีภาพจะต้องแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้นและเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือโต้ตอบและการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

- เด็กทุกคนที่ถูกริดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะคัดค้านความชอบด้วยกฎหมายของการริดรอน เสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการเช่นว่า

ดังนั้นจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ที่ได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเด็ก ด้วยเหตุที่เด็กยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจโดยต้องการการคุ้มครองจากกฎหมายทั้งก่อนและหลังการเกิด รวมทั้งได้ให้ความหมายคำว่า "เด็ก" หมายถึง บุคคลที่มีอายุ

ต่ำกว่า 18 ปี และได้กล่าวถึงสิทธิของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองโดยไม่มีการทรมานหรือถูกลงโทษอย่างโหดร้าย และที่สำคัญคือจะไม่มีการลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่มีโอกาสจะได้รับการปลดปล่อยตัวสำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ในปัจจุบันยังมิได้ตั้งข้อสงวนในเรื่องการห้ามประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จึงถือได้ว่าประเทศไทยยังมิได้ปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

ข้อ 6 (5) “จะไม่มีการพิพากษาให้ประหารชีวิตในคดีอาชญากรรมที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี”

ข้อ 10 (3) “ระบบการราชทัณฑ์พึงประกอบด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษด้วยความมุ่งหมายสำคัญที่จะให้มีการกลับเนื้อกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม พึงจำแนกผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจากผู้ใหญ่ และได้รับการปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่วัยและสถานะทางกฎหมาย”

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ได้กล่าวถึงการห้ามมิให้พิพากษาประหารชีวิตในคดีอาชญากรรมที่กระทำโดยบุคคลผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ที่ห้ามมิให้มีการประหารชีวิตบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีเช่นกัน รวมทั้งกติการะหว่างประเทศฯ ได้ระบุถึงระบบราชทัณฑ์ว่าควรปฏิบัติต่อนักโทษโดยมีความมุ่งหมายที่จะให้มีการกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม โดยควรแยกผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กออกจากผู้ใหญ่ และปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ. 2479 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่อาจใช้ใช้ตรวนกับเด็ก จึงเป็นเรื่องของบทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิดความรุนแรงแก่เด็กซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมแก่วัยของเด็ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้รับรองสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานของพลเมืองทุกคนตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งรวมถึงเด็กทุกคนก็จะได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล...จะกระทำมิได้”

มาตรา 53 “เด็กและเยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง โดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม”

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ ระบุชัดเจนเกี่ยวกับการห้ามเลือกปฏิบัติ (ม.30)และการคุ้มครองเด็กจากการกระทำรุนแรง (ม.53) ซึ่งหมายรวมถึงการกระทำรุนแรงจากบทบัญญัติของกฎหมายด้วย แต่ประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำและชั้นสูงของเด็กที่เหมาะสมและไม่มีการตั้ง ข้อสงวนในเรื่องห้ามมิให้ประหารชีวิตบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี นับเป็นความรุนแรงที่มาจาก บทบัญญัติของกฎหมายเช่นกัน

2.1.6 ความเป็นมาเกี่ยวกับเกณฑ์อายุของเด็กที่ต้องรับโทษทางอาญา

ความรับผิดทางอาญานั้นเป็นความรับผิดอันเกิดจากการกระทำ หรือละเว้น การกระทำซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ อันเป็นการทำลายความสงบสุข ของประชาชนและบ้านเมือง ความรับผิดทางอาญาจึงมีผลทำให้ต้องได้รับโทษตามลักษณะความ ผิดและการกระทำซึ่งอาจเป็นโทษอุจฉกรรจ์ เช่น ประหารชีวิต หรือเป็นการทรมานตัดอวัยวะ ของผู้กระทำผิด เช่น โทษจำคุก เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดไปกระทำผิดซ้ำอีกและ ป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง รวมทั้งทดแทนผู้ได้รับความเสียหายจากสังคม ตลอดจนเพื่อตัด นิสัยผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ดังนั้นการกระทำผิดของผู้ใหญ่อันเป็นการละเมิด กฎหมายของบ้านเมืองตามหลักจึงถือเป็นอาชญากรรมและผู้กระทำผิดเป็นอาชญากร ส่วนเด็ก และเยาวชน กฎหมายนานาประเทศไม่ได้ถือเช่นนั้นเพราะเป็นเพียงปรากฏการณ์ของสังคมที่ กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกฎหมายก็มิได้มุ่งไปในการลงโทษ แต่มุ่งศึกษาและขจัดสาเหตุ ที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดให้หมดสิ้นไป รวมทั้งมุ่งอนุเคราะห์อบรมเด็กและเยาวชนให้กลับตน เป็นคนดีเท่านั้น

ในการพิจารณาความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนนั้น แบ่งประเภทเด็กและ เยาวชนที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไว้ 5 ประการ ตามลักษณะอายุของเด็กและ เยาวชนดังต่อไปนี้

1. เด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปี ไม่ต้องรับโทษ ในกฎหมายเก่าของไทยในโบราณ ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของเด็ก ตลอดจนวิธีพิจารณาสำหรับเด็ก โดยมุ่งที่จะ คุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กไว้เช่นเดียวกับกฎหมายปัจจุบันดังจะเห็นได้จากกฎหมาย ดังต่อไปนี้

ก. กฎหมายลักษณะวิวาท ซึ่งใช้อยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และได้นำมาประมวลไว้ในกฎหมายตราสามดวง ในรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มาตรา 10 บัญญัติว่า เด็กเจ็ดเข้าเฒ่าเจ็ดสิบ เป็นคนหลงไหลไปดำตีท่าน ท่านห้ามมิให้ปรับไหมมิโทษ แต่ให้นายบ้าน นายเมืองช่วยกล่าวให้สมัครสมาผู้เจ็บนั้นโดยควร แต่ถ้าเด็กต่อเด็กตีกันให้พ่อแม่ห้ามปราม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กฎหมายบัญญัติถึงดเว้นไม่เอาผิดแก่เด็กอายุไม่เกิน 7 ขวบ ไว้เช่นกัน นอกจากนี้ ยังได้บัญญัติต่อไปว่าเมื่อเด็กอายุ 7 ขวบลงมา หรือคนชราอายุ 70 ปีขึ้นไป ค่าผู้อื่นหรือทำร้าย ร่างกายผู้อื่นจนได้รับบาดเจ็บ เด็กและชราคนนั้นไม่ต้องถูกปรับเป็นสินไหมมีหน้าที่ก็แต่เพียงไปขอ ชมาผู้ที่ตนได้ทำละเมิดลวงเกินเท่านั้น

ข. กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 137 ซึ่งบัญญัติยกเลิกกฎหมายลักษณะ วิวาท มาตรา 53 ก็ได้บัญญัติข้อสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ว่า ถ้าเด็กอายุยังไม่ถึงเจ็ดขวบกระทำความผิดท่านว่ามั่นยังมีผิดและชอบ อย่าให้ลงอาญาแก่มันเลย

ค. ประมวลกฎหมายอาญารบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้ประกาศบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา มาตรา 73 บัญญัติว่า เด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ซึ่งแสดงว่าเด็กที่อายุไม่เกิน 7 ปี รวมถึงเด็กอายุ 7 ปีบริบูรณ์ด้วย แม้กระทำความผิดกฎหมายก็บัญญัติไม่เอาโทษ จึงไม่มีความผิดทางอาญาแต่อย่างใด แต่อาจจะต้องรับผิดทางแพ่ง เช่นในเรื่องการกระทำละเมิด เป็นต้น

2. เด็กอายุกว่า 7 ปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดก็ไม่ต้องรับโทษเช่นกัน แต่ให้ศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ต่อไปนี้

ก. กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 57 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2494 โดยบัญญัติแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญาเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 บัญญัติว่าเด็กอายุกว่าเจ็ดขวบแต่ยังไม่เกินสิบสี่ขวบ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มากัดเตือนด้วยก็ได้ หรือ

(2) ถ้าศาลเห็นว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำร้องให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไปโดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดา

หรือผู้ปกครองระวางเด็กรันั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินกว่าสามปีและกำหนดจำนวนตามที่เห็นสมควร แต่ไม่ให้เกินหนึ่งพันบาทซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลในเมื่อเด็กรันั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กรันั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองและศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กรันั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลนั้นยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้นก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไป โดยวางข้อกำหนดดังกล่าว หรือ

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยนั้นอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมความประพฤติเด็กรันั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 41 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมความประพฤติเด็กรันั้นหรือ

(4) ถ้าเด็กรันั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมี แต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กรันั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองและบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กรันั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรมสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ ในเมื่อบุคคลหรือองค์การยินยอม ในกรณีเช่นนี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแลอบรมสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กรัมีงานทำตามสมควร หรือ

(5) ส่งตัวเด็กไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งเพื่อฝึกและอบรมเด็กและตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กรันั้นมีอายุครบสิบแปดขวบ

คำสั่งของศาลดังกล่าว (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เองหรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคล หรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานเห็นว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้

ข. ประมวลกฎหมายหมายอาญา มาตรา 74 บัญญัติมีข้อความอย่างเดียวกับมาตรา 5 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 117 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2499 คงมีบทบัญญัติแตกต่างกันในอนุมาตรา (2) ตรงจำนวนเงิน ซึ่งเดิมกฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่รับมอบเด็กไปจากศาลแล้ว ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลที่ให้

ระวางเด็กไม่ให้ก่อเหตุร้าย ต้องชำระต่อศาลในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นภายในเวลาที่ศาลกำหนด ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่ให้เกินหนึ่งพันบาท โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 บัญญัติแก้ เป็นไม่เกินครึ่งละหนึ่งพันบาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาปรับบิดา มารดา ผู้ปกครองผิดประกันทัณฑ์บนต่อศาลสูงกว่ากฎหมายลักษณะอาญาเดิม ส่วนนอกนั้นคง เดิมทุกประการ

3. เด็กอายุกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี ซึ่งอาจยังหย่อนต่อสติปัญญาความรู้สึก ผิดชอบหรือพอจะรู้สึกผิดชอบบ้างก็ได้ ซึ่งกฎหมายเก่าและกฎหมายลักษณะอาญาปัจจุบัน ได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบทางอาญาไว้ดังต่อไปนี้

ก. กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 58 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดย พ.ร.บ. แก้เพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2494 บัญญัติว่าเด็กอายุสิบสี่ขวบ แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดขวบ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดนั้น ให้ศาลพิจารณาถึงความ รู้สึกผิดชอบของเด็กนั้นก่อน ถ้าเห็นว่าเด็กยังอ่อนต่อความคิดและความรู้สึกผิดชอบแล้ว จะใช้วิธีการสำหรับเด็กตามมาตรา 57 ดังกล่าวก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าเด็กมีสติพอจะรู้ผิดชอบจะลงโทษเด็ก ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงกึ่งหนึ่งก็ได้

ข. ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นั้น มาตรา 75 บัญญัติว่า ผู้ใดอายุมากกว่า 14 ปี แต่ยังไม่เกิน 17 ปี กระทำความผิด ให้ศาล พิจารณาความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวแก่ผู้นั้นในอันที่ควรจะวินิจฉัยว่าสมควรจะพิพากษา ลงโทษผู้อื่นหรือถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 คือ การใช้วิธีการสำหรับเด็ก แต่ถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นกึ่งหนึ่ง

ตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า บัญญัติหลักวินิจฉัยเพิ่มเติมจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 124 โดยให้ศาล พิจารณาไม่เฉพาะแต่ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังให้พิจารณาถึงสิ่งอื่น ทั้งปวงอันเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน เพื่อวินิจฉัยว่าสมควรลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด หรือไม่ เช่น สุขภาพ ภาวะแห่งจิต สติปัญญา การศึกษา นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็ก รวมทั้ง สาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำผิด และจะต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะตัวและสิ่ง แวดล้อมอื่นๆ ที่จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเด็กและเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดีด้วย

4. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 บัญญัติว่า ผู้ใดอายุกว่า 17 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลง 1 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่งก็ได้ ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะคืออายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ในเมื่อศาลพิจารณาเห็นว่า ร่างกายหรือจิตใจของบุคคลนั้นยังมีสภาพใกล้เคียงกับความเป็นเด็กอยู่ อาจจะทำอะไรผิดลงไปโดยหย่อนสติปัญญา ปราศจากความยั้งคิด หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ จึงให้อำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจถ้าเห็นเป็นการสมควรศาลก็อาจจะลดมาตราส่วนโทษลง 1 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่งก็ได้

2.1.7 ความหมายและเกณฑ์อายุของ “เด็ก” และ “เยาวชน”

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติเกี่ยวกับอายุของ “เด็ก” และ “เยาวชน” ไว้ดังนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์

“เยาวชน” บุคคลเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ดังนั้น ในขณะนี้เยาวชนที่อายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว ด้วยการสมรสยังถือว่าเป็น “เยาวชน” เพราะในทางคดีอาญานั้น แม้จะสมรสแล้วแต่ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีก็ยังมีระดับ “เยาวชน” เช่นเดิม อย่างไรก็ดี หากเป็นคดีส่วนแพ่งแล้ว ผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส ย่อมมีผลต่อความเป็น “ผู้เยาว์” เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้กระทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448” ดังนั้นผู้เยาว์ที่ทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็หมดสภาพการเป็น “ผู้เยาว์” และไม่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

การกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของเด็กในการรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา

ประเทศไทยได้นำแนวคิดในเรื่องการจำแนกความผิดทางอาญาและการปฏิบัติต่อเด็กเยาวชนในคดีอาญามาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งประกาศใช้บังคับเมื่อปี พ.ศ. 2500 โดยได้บัญญัติกำหนดความรับผิดทางอาญาและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในคดีอาญาไว้แตกต่างจากผู้ใหญ่ ดังนี้คือ

– เด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปี

มาตรา 73 “เด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ”

มาตรา 73 บัญญัติไว้เช่นนี้แสดงว่า เด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปีนั้น กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่สามารถรู้ผิดชอบ ฉะนั้นจึงไม่ได้กำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็ก นอกจากนี้ก็ยังห้ามเด็ดขาดมิให้ลงโทษอาญาแก่เด็กด้วย ทั้งนี้แม้ตามข้อเท็จจริงเด็กจะมีความรู้สึกผิดชอบมากมายเพียงใดก็ดี เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดของกฎหมาย

– เด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี กฎหมายได้บัญญัติไว้ดังนี้

- 1) จะลงโทษอาญาแก่เด็กมิได้เป็นอันขาด
- 2) ศาลได้แต่ใช้วิธีการสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นวิธีการปรับปรุงเด็กให้กลับตนเป็นคนดี ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมายต่อไปนี้

มาตรา 74 “เด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้...

– บุคคลอายุกว่า 14 ปี แต่ยังไม่เกิน 17 ปี

กฎหมายให้ศาลมีอำนาจพิจารณาว่า จะสมควรใช้วิธีการสำหรับเด็กตามมาตรา 74 หรือจะลงอาญา ทั้งนี้โดยมาตรา 75 บัญญัติว่า

“ผู้ใดอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

มาตรา 75 กำหนดให้ศาลพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็ก ซึ่งเป็นความคิดสมัยเก่า ความคิดปัจจุบันไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกผิดชอบอย่างเดียว แต่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะตัวของเด็กและสิ่งแวดล้อมว่า จะควรจัดการกับเด็กอย่างไรเด็กจึงจะกลับตนได้ ฉะนั้นมาตรานี้จึงกำหนดให้ศาลพิจารณาถึงสิ่งอื่นๆ ทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่ควรจะวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ด้วย เช่น พิจารณาสาเหตุแห่งการกระทำผิดเป็นต้น แม้เด็กจะมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในขณะที่กระทำผิด แต่ถ้าศาลเห็นว่าควรจัดการกับเด็กตามมาตรา 74 คำว่า “สิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น” มีตัวอย่างได้แก่ สิ่งที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 56 คือ อายุ ประวัติ ความ

ประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำหรือสภาพของความผิดหรือเหตุอื่นอันควรปราณี”

ถ้าศาลจะลงโทษอาญาแก่เด็ก มาตรานี้บังคับให้ศาลลดโทษให้เด็กกึ่งหนึ่งเสมอไป ทั้งนี้เป็นการลดมาตราส่วนของโทษ คือลดอัตราโทษขั้นสูงและขั้นต่ำลงกึ่งหนึ่ง แล้วลงโทษระหว่างนั้น

– บุคคลอายุกว่า 17 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี

ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ดังนี้ “มาตรา 76 ผู้ใดอายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้”

เกณฑ์อายุขั้นต่ำและขั้นสูงของเด็กที่ต้องรับผิดทางอาญาในต่างประเทศ

1. เกณฑ์อายุ เพื่อที่จะได้ทราบถึงขอบเขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาลเด็ก กฎหมายจะต้องกำหนดเกณฑ์อายุให้แน่นอนลงไปว่าเกณฑ์อายุเท่าใด จึงจะอยู่ในอำนาจของศาลเด็ก ซึ่งมีทั้งอายุขั้นต่ำสำหรับถือว่าเด็กอายุขั้นต่ำเท่าใด จึงจะเริ่มมีความรับผิดชอบอาญาและเกณฑ์อายุขั้นสูงสำหรับกำหนดว่าถ้าอายุพ้นเกณฑ์ขั้นสูงขึ้นไปแล้วถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่ไม่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลเด็กอีกต่อไป การกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำและขั้นสูงนี้แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศจะขอยกมาเปรียบเทียบพอสังเขป ดังนี้

2. อายุขั้นต่ำ เอเชียและตะวันออกไกล (จากเอกสารของสหประชาชาติ ค.ศ. 1953-1968)

- พม่า, อินเดีย, ปากีสถาน อายุ 7 ปีลงมา ยังไม่มีความผิดทางอาญา
- ซีลอน อายุ 8 ปีลงมา ยังไม่มีความผิดทางอาญา
- ฟิลิปปินส์ อายุ 9 ปีลงมา ยังไม่ต้องรับโทษอาญา
- ญี่ปุ่น อายุ 14 ปีลงมา ยังไม่ต้องรับโทษทางอาญา
- ไทย อายุ 7 ปีลงมา ยังไม่มีความผิดทางอาญา
- อังกฤษ เดิมคืออายุ 8 ปีลงมา ยังไม่มีความผิดทางอาญา เพราะสันนิษฐานเด็ดขาดว่ายังไม่มีเจตนาร้าย ต่อมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1964 ได้ปรับอายุจากเดิม 8 ปี ขึ้นเป็น 10 ปีลงมา ยังไม่มีความผิดทางอาญา
- สหรัฐอเมริกา กฎหมายของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำไว้ แต่ในการพิจารณาคดีของศาลเด็กในสหรัฐส่วนใหญ่มักถือเกณฑ์อายุ 7 ปี

ตารางการเปรียบเทียบเกณฑ์อายุขั้นต่ำและเกณฑ์อายุชั้นสูงของ
บุคคลที่ต้องรับผิดชอบในทางอาญา ซึ่งอยู่ในอำนาจของ
ศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศต่างๆ

ประเทศ	เกณฑ์อายุขั้นต่ำ	เกณฑ์อายุชั้นสูง
1. เนเธอร์แลนด์	ไม่กำหนดไว้	18
2. อินโดนีเซีย	ไม่กำหนดไว้	18
3. สิงคโปร์	5	16
4. อิหร่าน	6	18
5. สวิตเซอร์แลนด์	6	18
6. ไทย	7	18*
7. ฮองกง	7	16
8. อินเดีย	7	16 (ชาย) 18 (หญิง)
9. ปากีสถาน	7	16
10. มาเลเซีย	7	17
11. สหรัฐอเมริกา	7(ส่วนมาก)	18 (ส่วนมาก)
12. ศรีลังกา	9	16
13. ฟิลิปปินส์	9	16
14. อิสราเอล	9	16 (ชาย) 18 (หญิง)
15. อังกฤษ	10	17
16. ฝรั่งเศส	13	18
17. ไต้หวัน	14	18
18. อิตาลี	14	18
19. เกาหลี	14	20
20. ญี่ปุ่น	14	20
21. กัมพูชา	15	18
22. ประเทศแถบสแกนดิเนเวีย	15	18 หรือ 21

* ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534

ที่มา : อดุลย์ สุขกุล, นวนาทัศนะ. เอกสารประกอบการสัมมนางานศาลคดีเด็กและเยาวชน ครั้งที่ 1, หน้า 61.

2.2 การคุ้มครองเด็กจากการกระทำรุนแรงทุกรูปแบบ

เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่ยังอ่อนวัย และควรได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงในทุกรูปแบบจากรัฐ ดังจะเห็นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 53 วรรคแรก บัญญัติว่า “เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม” ดังนั้นการลงโทษทางอาญาใดๆ กับเด็กและเยาวชนก็ต้องคำนึงถึงเหตุผลในเรื่องนี้ด้วยว่า อย่าให้กระทบต่อหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกระทำอันรุนแรง เช่น การใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิตกับเด็กและเยาวชน เป็นต้น ฯลฯ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผิดของเด็กกับความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์

เนื่องจากทางการแพทย์ยอมรับกันว่าเด็กและเยาวชนนั้นมีการพัฒนาการของสมองและจิตใจน้อยกว่าผู้ใหญ่ ไม่สามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัวได้อย่างถ่องแท้ ไม่สามารถแยกแยะผิดถูกได้ว่าสิ่งที่กระทำนั้นผิดหรือถูก มีมุมมองที่แคบโดยถือตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง ไม่เข้าใจผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำของตนบางรายมีอาการปัญญาอ่อน และบางรายเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวและสังคมรอบข้าง จึงมักใช้อารมณ์หรือความรุนแรงเข้าตัดสินจนเป็นเหตุให้เกิดการกระทำผิดอาญาติดตามมา ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นน้อยลงเมื่อเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ดังนั้นการนำเกณฑ์การรับผิดชอบทางอาญาของผู้ใหญ่มาใช้กับเด็กและเยาวชนจึงไม่เหมาะสมจำเป็นต้องแยกออกจากกันทั้งด้านกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีบัญญัติเพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.4 สิทธิเด็กในการพัฒนา

แนวคิดทางด้านสิทธิมนุษยชนได้ยอมรับว่าเด็กและเยาวชนมีสิทธิในการพัฒนาเพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมเป็นปกติสุขเหมือนบุคคลอื่น การพัฒนาดังกล่าวมีทั้งด้านพัฒนาร่างกาย จิตใจและทางสังคมรวมทั้งการพัฒนาระหว่างที่ถูกลงโทษทางอาญาดังจะเห็นได้จากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมเป็นภาคีในคำอารัมภบทได้มีข้อความว่า

“รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้ ... คำนึงถึงว่าตามที่ได้ระบุในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นเด็กโดยเหตุที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกายและจิตจึงต้องการการพิทักษ์และการดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงต้องการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังการเกิด...”

อนึ่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ที่ประเทศไทยเป็นภาคีนั้น ในข้อบทที่ 10 (3) บัญญัติ "ระบบราชทัณฑ์ซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษด้วยความมุ่งหมายสำคัญที่จะมีให้การกลับเนื้อกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคมพึง จำแนกผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจากผู้ใหญ่ และได้รับการปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่ วัยและสถานะทางกฎหมาย"

ดังนั้น ทุกประเทศจึงต้องนำหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติใช้ในกฎหมายที่มีโทษทาง อาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศของตนด้วย

2.5 ความเป็นมาของศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ความคิดริเริ่มจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน มีขึ้นในปี ค.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ขณะนั้น (พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) ได้ส่งหลวงจักรปาณีศรีศิลป์วิสุทธิ ไปดูงานเกี่ยวกับ ศาลในทวีป เอเชียและยุโรป ตลอดจนดูเรื่องศาลคดีเด็กฯ เป็นคนแรก เมื่อกลับมาแล้วได้เสนอ รายงานการดูงานดังกล่าวในประเทศอิตาลี เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ต่อกระทรวงยุติธรรม และต่อมาได้มีบันทึกของประธานศาลฎีการายงานทำความเข้าใจเรื่องศาลคดีเด็กฯ ในประเทศต่างๆ ตลอดจนสถานการณ์ในประเทศไทยหากจะจัดตั้งศาลคดีเด็กฯ ขึ้นเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมด้วย (บันทึกของพระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ ธ.ศ. 2486) แต่ความดำริเรื่องนี้ ต้องระงับไว้เนื่องจากสงครามโลก ครั้งที่ 2 เกิดขึ้นจนกระทั่งใน พ.ศ. 2493 ได้รื้อฟื้นความดำริ เรื่องการจัดตั้งศาลคดีเด็กฯ อีกครั้งหนึ่งในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (นายเลียง ไชยกาล แล้วต่อมา นายเขมชาติ บุญยรัตพันธุ์) ได้ส่ง ผู้พิพากษาไปดูงานศาลคดีเด็กฯ อีกรุ่นหนึ่ง แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการ พิจารณา การอบรม สงเคราะห์ และการตั้งศาลเด็กขึ้นให้รีบทำกฎหมายประกาศใช้โดยเร็วใน การประชุมคณะกรรมการดังกล่าวครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2493 ได้วางแผนการจัดตั้งศาล คดีเด็กฯ ไว้ว่า ศาลคดีเด็กฯ นั้นเป็นศาลอาญาปนแพ่ง ในขั้นแรกนี้จะเริ่มทำเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับ เด็กที่ทำผิดในทางอาญาและเรื่องทางแพ่งเกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองก่อนเท่านั้น ส่วนเรื่องเด็ก นอกจากนั้นซึ่งได้มีกฎหมายบังคับอยู่แล้ว หากแต่ยังไม่มี การปฏิบัติโดยบริบูรณ์ รวมทั้ง งานแพ่งแท้ๆ อย่างอื่น ควรให้จัดดำเนินการภายหลังผลงานของคณะกรรมการนี้ได้เสนอร่าง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี เด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ต่อคณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติ จนประกาศใช้เป็นกฎหมาย (ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2494 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน

ราชกิจจานุเบกษา) ซึ่งให้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางขึ้นในจังหวัดพระนคร ภายใน 180 วัน ตั้งแต่บังคับใช้พระราชบัญญัติและให้มีหน่วยงานสำหรับตรวจพิเคราะห์ ฝึกอบรม และส่งเคราะห์เด็ก เป็นส่วนประกอบของศาลคดีเด็กฯ เรียกว่าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กด้วย โดยประสงค์จะให้สถานพินิจฯ เป็นเครื่องมือของศาลคดีเด็กฯ ในด้านการปฏิบัติต่อเด็กทุกระยะ กระทั่งยุติธรรมจึงได้เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นในจังหวัดพระนครเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495

ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งศาลคดีเด็กฯ ขึ้นในส่วนภูมิภาค คือ

- พ.ศ. 2505 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา ศาลนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา
- พ.ศ. 2507 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดนครราชสีมา และสถานพินิจคุ้มครองเด็กจังหวัดนครราชสีมา ศาลนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา
- พ.ศ. 2513 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดเชียงใหม่ ศาลนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. 2523 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดอุบลราชธานี ศาลนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี
- พ.ศ. 2526 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดระยอง
- พ.ศ. 2530 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- พ.ศ. 2531 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดนครสวรรค์

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง สถานพินิจฯ จังหวัดสงขลา สถานพินิจฯ จังหวัดนครราชสีมา สถานพินิจฯ จังหวัดเชียงใหม่ สถานพินิจฯ จังหวัดอุบลราชธานี สถานพินิจฯ จังหวัดระยอง สถานพินิจฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และสถานพินิจฯ จังหวัดนครสวรรค์ นอกจากจะรับเด็กกระทำผิดในจังหวัดที่ตั้งสถานพินิจฯ ทั้งระยะก่อนและหลังศาลพิพากษาแล้วยังรับเด็กกระทำผิดที่ศาลจังหวัดอื่นพิพากษาให้ส่งตัวไปไว้ในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจฯ แต่ละแห่งดังกล่าวได้ด้วย

2.6 การดำเนินคดีอาญากับเด็กตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

เมื่อพิจารณาว่าเด็กมีความผิดตามข้อกล่าวหา พนักงานเจ้าหน้าที่ที่สามารถเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือในชั้นสอบสวนนั้นได้ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 50 วรรคแรกแห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 ที่ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคดีอาญาเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัวให้พนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ...” ซึ่งหมายความว่า เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนแล้ว หากความผิดที่ต้องหาเป็นความผิดอาญาซึ่งพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนเพื่อให้คดีเสร็จไปได้ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37, 38 พ.ร.บ. การเปรียบเทียบคดีอาญา พ.ศ. 2481 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. การเปรียบเทียบคดีอาญา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2529 มาตรา 4 ว่า “ ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีนั้นมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” หรือตามกฎหมายอื่น พนักงานสอบสวนสามารถที่จะทำการเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องแจ้งการจับกุมและส่งตัวผู้ต้องหาไปยังสถานพินิจเพื่อเริ่มต้นทำการสอบสวนจัดทำสำนวนเสนอพนักงานอัยการเหมือนเช่นคดีอาญาทั่วไป อันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะให้คดีที่ผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในข้อหาเล็กๆ น้อยๆ ได้เสร็จหรือเลิกกันไปได้แต่ชั้นสอบสวนเพื่อไม่ให้เป็นที่ยุ่งยากสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายของผู้ต้องหาเอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 94, 95 มาตรา 100 และมาตรา 104-107 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และมาตรา 73-76 บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะนำมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่ต้องกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้หลายประการตามความเหมาะสมตามสภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละคนเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นมากกว่าที่จะมุ่งลงโทษ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดแล้วนี้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้มีดังนี้

- 1) เด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปี ไม่ต้องรับโทษ

2) เด็กอายุกว่า 7 ปี แต่ไม่เกิน 14 ปี ไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลมีอำนาจกล่าว ตักเตือนบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยก็ได้ หรือจะมอบตัวเด็กให้ไป อบรม ดูแล โดยจะวางข้อกำหนดให้คอยระวังมิให้เด็กก่อเหตุร้ายก็ได้ จะคุมประพฤติด้วยก็ได้ แต่ถ้าศาล เห็นว่าผู้ปกครองดูแลไม่ไหว จะส่งไปอบรมยังสถานฝึกอบรมของสถานพินิจโดยคำสั่งของศาล ดังกล่าวศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงได้ตามพฤติการณ์ของเด็กและผู้ปกครอง

3) เยาวชนอายุกว่า 14 ปีแต่ไม่เกิน 17 ปี ศาลจะใช้วิธีการอย่างเดียวกับเด็กที่ อายุกว่า 7 ปีแต่ยังไม่เกิน 14 ปี ก็ได้ ถ้าศาลเห็นควรพิพากษาลงโทษก็ได้ แต่ศาลต้องลดมาตรา ส่วนโทษลงกึ่งหนึ่งหรือศาลจะรอกำหนดโทษหรือลงโทษก็ได้ แม้โทษจำคุกจะเกินกว่า 2 ปี และเคยรับโทษจำคุกมาก่อนก็ตาม (มาตรา 106)

เมื่อพิจารณาแนวคิดสากลประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์อายุ ของเด็กในความรับผิดชอบทางอาญาของประเทศไทยแล้วจะเห็นว่าไม่สอดคล้องกันจึงไม่สามารถ คุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งเป็นปัญหาในการปฏิบัติงานขององค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กด้วย จึงเห็นควรศึกษาบทบัญญัติของ ต่างประเทศที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่ามีกรอบกฎหมายและมาตรการต่างๆ ไว้ในลักษณะอย่างไร ในบทต่อไป

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย